

क्षयरोग कार्यक्रम कार्यसञ्चालन मार्गदर्शिन (स्थानीय तह)

२०७८

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्र

ठिमी, भक्तपुर

असार, २०७८

विषय सूची

- १ कम्प्युनिटि डट्स कार्यक्रम संचालन, महानगर तथा उप महानगर पालिकामा क्षयरोग मुक्त पालिका सम्बन्धी कार्यक्रम १
- २ स्वास्थ्य संस्थामा आकस्मिक अवस्थामा औषधी एवं ल्याब सामग्री ढुवानी, रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङका लागि फर्म फरमेट छपाइ तथा फोटोकपी, ई-टि.बि रजिस्टर अध्यावधिक, विश्व क्षयरोग दिवस सम्बन्धी कार्यक्रम..... २
- ३ क्षयरोग आधारभूत तथा पुनर्ताजगी तालिम ४
- ४ क्षयरोगका जोखिम समुह तथा स्वास्थ्य सेवाको पहुच कम भएका समुदायमा सकृय क्षयरोग खोजपडताल कार्यक्रम, घरपरिवारका सदस्यहरूको सम्पर्क परिक्षण, समुदायमा क्षयरोगका विरामीहरूको खोजपडतालका लागि क्षमता अभिवृद्धि तथा परिचालन । ५
- ५ स्थलगत अनुशिक्षण गरी स्वास्थ्यकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धि एवं तथ्याङ्कको गुणस्तर सुनिश्चित, क्षयरोगका कार्यक्रमको अर्ध वार्षिक समीक्षा तथा उपचार नतिजाको कोहर्ट विश्लेषण..... ९
- ६ क्षयरोग मुक्त स्थानीय तह अभियानका साथै सूक्ष्म योजना तर्जुमाका विभिन्न क्रियापलापहरू।।।।।१०

१ कम्प्युनिटी डट्स कार्यक्रम संचालन, महानगर तथा उप महानगर पालिकामा क्षयरोग मुक्त पालिका सम्बन्धी कार्यक्रम

परिचय	दैनिक स्वास्थ्य संस्थामा गई क्षयरोगको उपचार लिन लक्षित वर्गका लागी सहज नभएकोले समुदायकै व्यक्ति मार्फत बिरामीको घरपायकमै क्षयरोगको उपचार उपलब्ध गराई क्षयरोग निको हुने दरमा बृद्धि गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	प्रत्येक दिन स्वास्थ्य संस्थामा आई प्रत्यक्ष निगरानीमा उपचार लिन नसक्ने क्षयरोगका बिरामीहरूलाई समुदायस्तरमै क्षयरोग उपचार सेवा उपलब्ध गराउने ।
लक्षित समूह	शारीरिक रूपले असक्त र फरक क्षमता भएका क्षयरोगका बिरामी, ६० वर्ष माथि उमेर पुगेका क्षयरोगका बिरामी, बालबालिकाहरू, पूर्णरूपले आराम गर्नुपर्ने क्षयरोगका बिरामी, गर्भवती तथा सुत्केरी अवस्थाका क्षयरोगका बिरामी, मानसिक असुन्तलन भएका क्षयरोगका बिरामी, दुर्घटनामा परी हिडडुल गर्न नसक्ने, विद्यार्थी, कर्मचारी, मजदुर आदि (स्वास्थ्य संस्था खुला रहेको अवधिमा आई उपचार लिन असमर्थ)
सञ्चालन प्रकृया	<ul style="list-style-type: none"> समुदायमा आधारित क्षयरोग उपचार कार्यक्रम मापदण्ड अनुसार स्वास्थ्य संस्था (उपचार केन्द्र) मा रहेका बिरामीहरूको लगत तयार गर्ने । समुदायमा आधारित क्षयरोग उपचार सेवामा राखिनु पर्ने क्षयरोगका बिरामीहरूको (जम्मा बिरामीको अधिकतम ४० प्रतिशत) विवरण स्वास्थ्य संस्था (उपचार केन्द्र) अनुसार प्राप्त गरी विनियोजित रकम हेरी सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था (उपचार केन्द्र)लाई अनुमति प्रदान गर्ने बिरामीलाई उपचार अवधिभर सेवा दिए वापत सेवा प्रदायकलाई र उपचारमा रहेका बिरामीलाई उपचार अनुगमन गरे वापत स्वास्थ्यकर्मीलाई तोकिएको रकम उपलब्ध गराउने । समुदायमा आधारित उपचार व्यवस्थापनमा रहेको बिरामीको परीक्षण तथा अनुगमनको व्यवस्था गर्ने । समुदायमा आधारित क्षयरोग उपचार व्यवस्थापन गर्ने स्वास्थ्य संस्था प्रमुख वा कार्यक्रम फोकल पर्सनलाई पेशकी स्वरूप केही रकम उपलब्ध गराइ खर्चको आधारमा (बिल भौचर अनुसार) पेशकी फछ्यौट गर्दै लैजानु पर्दछ । क्षयरोग मुक्त सम्बन्धी कृयाकलाप सञ्चालन सम्बन्धित स्थानीय तहका लागि छुट्टै निर्देशिका पछि पठाइने छ ।
बजेट बाँडफाँड	<p>क) स्वास्थ्यकर्मी: कम्प्युनिटी डट्समा उपचाररत बिरामीको घरमा गई अनुगमन गरे वापत प्रति बिरामी (मृत्यू भएको र उपचार पुरा गरेको) एकमूस्ट यातायात खर्च रु ५००।००</p> <p>ख) समुदायमा आधारित क्षयरोग उपचार सेवा प्रदायक: उपचार अवधिभर सेवा दिएवापत प्रति बिरामी (मृत्यू भएको र उपचार पुरा गरेको) एकमूस्ट यातायात खर्च रु.१५००।००</p> <p>नोट: उपरोक्तानुसार खर्च गर्दा विनियोजित रकम र जम्मा बिरामीको अधिकतम ४० प्रतिशत बिरामीलाई दिइने रकम मध्ये जुन कम छ सोही अनुसार गर्न हुन ।</p>
अपेक्षित प्रतिफल	प्रत्येक दिन स्वास्थ्य संस्थामा आई प्रत्यक्ष निगरानीमा उपचार लिन नसक्ने क्षयरोगका बिरामीलाई समुदायस्तरमै क्षयरोग उपचार सेवा उपलब्ध भएको हुनेछ ।
अभिलेख प्रतिवेदन	सामुदायमा आधारित डट्स कार्यक्रम निर्देशिकामा तोके बमोजिमको अभिलेख राखी समुदायमा आधारित उपचार सेवामा रहेका जम्मा बिरामीको विवरण इमेल मार्फत राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रमा पठाउन हुन ।

२ स्वास्थ्य संस्थामा आकस्मिक अवस्थामा औषधी एवं ल्याब सामग्री ढुवानी, रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङका लागि फर्म फरमेट छपाइ तथा फोटोकपी, ई-टि.बि रजिस्टर अद्यावधिक, विश्व क्षयरोग दिवस सम्बन्धी कार्यक्रम

<p>परिचय</p>	<ul style="list-style-type: none"> • औषधी अभावका कारण क्षयरोगका बिरामी निदान तथा उपचार अवरोध हुन नदिन आवश्यक परेका बखत औषधी तथा ल्याब सामग्री ढुवानी गर्न, • क्षयरोगका बिरामीको अभिलेख चाहेका बखत प्राप्त गर्न अद्यावधिक गर्न, • क्षयरोग निदान तथा उपचार कार्यक्रम सञ्चालनमा आईपरेका समस्या तथा समाधानका उपायबारे छफफल तथा क्षयरोगका बिरामीको उपचार नतिजाको विश्लेषण गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
<p>उद्देश्य</p>	<ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोग निदानका लागि आवश्यक प्रयोगशाला सामग्री तथा क्षयरोगका औषधीको अभाव (stock out) हुन नदिने • क्षयरोगका बिरामीको उपचार सम्बन्धी अभिलेख eTB Master Register अद्यावधिक राख्ने, • कार्यक्रमका लागि आवश्यक फोटोकपी मसलन्द उपलब्ध गराउने । • कार्यक्रमको अनुगमन गरी स्थलगत अनुशिक्षण दिने । • क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रमका सूचकहरूका आधारमा चौमासिक प्रगति विश्लेषण तथा विवेचना गर्ने । • कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आई परेका समस्या पहिचान तथा समाधानका उपायहरू वारे विश्लेषण गर्ने । • आकस्मिक अवस्थाको व्यवस्थापन गर्ने
<p>कार्यक्रम सञ्चालन /कार्यान्वयन प्रकृया</p>	<p>क) औषधी एवं ल्याब सामग्री ढुवानी</p> <ul style="list-style-type: none"> • उपचाररत तथा अनुमानित थप हुने नयाँ बिरामीको आधारमा आवश्यक पर्ने औषधी तथा प्रयोगशाला केमिकल्सको अनुमानित लगत तयार गर्ने । • उपचार केन्द्रमा आवश्यक भएका बखत क्षयरोगका औषधी, प्रयोगशाला केमिकल्स तथा अन्य सामग्रीहरू ढुवानी गर्ने । • ढुवानी गर्दा स्थानीय यातायात तथा छिटो छरितो साधनको प्रयोग गर्ने । <p>थप व्याख्या: हालसम्म स्वास्थ्य संस्थाले क्षयरोगका औषधी र ल्याब सामग्रीहरू स्वास्थ्य कार्यालबाट सिधै ल्याउने गरेकोले ढुवानी खर्च वापत लाग्ने अनुमानित रकम स्वास्थ्य संस्थालाई उपलब्ध गराई वर्षको अन्तमा फछर्योट गर्ने व्यवस्था गर्ने ।</p> <p>ख) कार्यक्रमका लागि आवश्यक स्टेशनरी तथा फर्म फरमेट फोटोकपी</p> <ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोग उपचार रजिष्टर अनुसारको अभिलेख विद्युतीय रजिष्टर (eTB Master register) मा अद्यावधिक गर्न अनुसूची ३ अनुसारको फाराम बिरामी सख्याको अनुपातामा १२ महिना लाई पुग्ने गरी छपाउने • अनुसूची.. अनुसारको ट्याली सीट १६ प्रति (१२ महिनाका लागि १२ प्रति , चौमासिक अवधिका लागि ३ प्रति र वार्षिक १ प्रति) छपाउने । • क्षयरोग अभिलेख र प्रतिवेदनमा भएको परिवर्तन भएको तर परिवर्तन अनुसार मासिक प्रतिवेदन ९.३ छपाई हुनसकेकोले मासिक प्रतिवेदन ९.३ को ६ र ७ नं पेज आवश्यक मात्रामा छपाइ गर्ने वा फोटोकपी गर्ने , (प्रतिवेदन तयार गर्दा यसै बमोजिम गरी ९.३ मा स्टिच गर्ने) • कार्यक्रम सञ्चालन गर्न अन्य आवश्यक मसलन्द छपाई फोटोकपी आदि खरिद गर्ने । <p>ग) ई-टि.बि रजिस्टर अद्यावधिक</p> <ul style="list-style-type: none"> • अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थामा उपचाररत क्षयरोगका बिरामी सहितको क्षयरोग मास्टर रजिस्टर तयार गर्ने । • क्षयरोग उपचार रजिष्टर अनुसारको अभिलेख विद्युतीय रजिष्टर (eTB Master register) मा

	<p>अद्यावधिक गर्न अनुसूची ३ अनुसारको फाराम बिरामी सख्याको अनुपातमा १२ महिना लाई पुग्ने गरी प्रत्येक उपचार केन्द्रमा उपलब्ध गराउने</p> <ul style="list-style-type: none"> • उक्त फारामका आवश्यक महलहरू भरी मासिक प्रतिवेदन)HMIS 9.2/9.3(का साथ संलग्न राखी पठाउन अनुरोध गर्ने । • उक्त फारामको आधारमा क्षयरोग मास्टर रजिस्टर अद्यावधिक गर्ने । • क्षयरोग मास्टर रजिस्टर अनुसार eTB Master register अद्यावधिक गर्ने । <p>घ) विश्व क्षयरोग दिवस मनाउने</p> <p>तपसिल बमोजिमका कृयाकलाप मध्ये उपयुक्त कृयाकलाप सञ्चालन गरी मार्च २४ का दिन विश्व क्षयरोग दिवस मनाउने</p> <ul style="list-style-type: none"> • शिक्षा, सूचना र सञ्चारका सामग्रीहरूको प्रदर्शनी तथा वितरण । • क्षयरोग चेतनामुलक सांस्कृतिक कार्यक्रम, बादविवाद, हाजिरी जवाफ, प्रभातफेरी आदि । • रेडियो र टेलिभिजन माध्यम मार्फत क्षयरोग बारे सन्देश प्रवाह गर्ने । • पत्रकार अन्तरक्रिया, अन्तरसंवाद सडकनाटक सांस्कृतिक कार्यक्रम । • क्षयरोगका बिरामी तथा स्वयम सेवकलाई पूरस्कार तथा सम्मान • क्षयरोग सम्बन्धी जानकारी दिने फ्लेक्स, होर्डिड बोर्ड तयार गर्ने <p>थप व्याख्या: उपर्युक्त अनुसारका कार्यक्रम सञ्चालन पश्चात वचत हुन गएको रकम निम्नानुसार खर्च गर्न सकिनेछ</p> <ol style="list-style-type: none"> १ आर्थिक स्थिति कमजोर भएका सम्भावित क्षयरोगका बिरामीहरूलाई जीन एक्स्पर्ट परीक्षण सुविधा भएको स्वास्थ्य संस्थामा परीक्षण गर्न पठाउदा लाग्ने यातायात खर्च । २ नियमित उपचार खान छुटेका क्षयरोगका बिरामीको अनुगमन खर्च ३ आर्थिक स्थिति कमजोर भएका क्षयरोग बिरामीलाई पोषण तथा यातायात खर्च ४ प्रयोगशालामा क्षयरोग संक्रमण नियन्त्रण सम्बन्धी खर्च ५ कोहर्ट गोष्ठीमा सहभागी स्वास्थ्य कार्यकलयका प्रतिनिधिको दैनिकतथा भ्रमण खर्च ६ कोहर्ट समीक्षा वाहेक अन्य अवस्था स्थानीय तहमा आउदा वा स्वास्थ्य कार्यालयमा जाँदा स्वास्थ्यकर्मीको दैनिक तथा भ्रमण खर्च ७ बिद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन ८ अन्य आकस्मिक व्यवस्थापन
<p>आर्थिक बाँडफाँड</p>	<ul style="list-style-type: none"> • चौमासिक कोहर्ट समीक्षा अनुसूची १ (क) अनुसार • eTB Master register अद्यावधिक गर्न रू ३० (प्रथम पटक दर्ता भए देखि उपचार पुरा गरेको अबधि सम्मको) । • विश्व क्षयरोग दिवस बढीमा रू १००००। ०० • अन्य कार्यक्रम खर्च प्रचलित आर्थिक ऐन नियम अनुसार
<p>अभिलेख प्रतिवेदन</p>	<ul style="list-style-type: none"> • अनुसूची २ बमोजिमको प्रतिवेदन तयार गरी आर्थिक प्रशासनमा पेश गर्ने • क्षयरोग उपचार रजिष्टर अनुसारको अभिलेख विद्युतीय रजिष्टर(eTB Master register) मा अद्यावधिक गरी सोही अनुसार मासिक प्रतिवेदन ९.२ (DHIS 2) मा प्रविष्ट गर्ने ।

३ क्षयरोग आधारभूत तथा पुनर्ताजगी तालिम

परिचय	नयाँ नियुक्त भई आएका र कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई क्षयरोग सम्बन्धी ज्ञान, सीप र क्षमता अभिवृद्धि गर्न मोड्युलर तालिम राखिएको हो ।
उद्देश्य	क्षयरोग निदान तथा उपचार व्यवस्थापनमा स्वास्थ्यकर्मीको ज्ञान, सीप र क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
सहभागी र संख्या	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई, स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पताल तथा निजी स्वास्थ्य संस्थामा क्षयरोग निदान तथा उपचार व्यवस्थापनमा संलग्न स्वास्थ्यकर्मीहरू (१५ देखि २० जना सम्म)
अवधि र स्थान	३ दिन र पायक पर्ने स्थान
सहजकर्ता	क्षयरोग मोड्युलर तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मी / प्रयोगशालाकर्मी, क्षयरोग कार्यक्रम हेर्ने सम्पर्क व्यक्ति
सञ्चालन प्रकृया	<ul style="list-style-type: none"> • तालिम सञ्चालनको उद्देश्य, तालिम सञ्चालन हुने स्थान, मिति र समय सहित कम्तिमा एक हप्ता अगावै स्वास्थ्य संस्थालाई पत्राचार गर्ने । • थप स्रोत व्यक्ति आवश्यक भए स्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्य निर्देशनालय तथा राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रलाई अनरोध गर्ने उपस्थिती हाजिरी, दैनिक तथा भ्रमण खर्च वितरण भर्पाइ, तालिम मोड्युलर तालिम सामग्री, स्टेशनरी, खाजा आदि तयारी गर्ने । • राष्ट्रिय क्षयरोग केन्द्रबाट अध्यावधिक गरिएको तालिम मोड्युल तथा म्यानुअलका बिषयबस्तु र तालिम सञ्चाल निर्देशिका अनुसार तालिम सञ्चालन गर्ने
सन्दर्भ सामाग्री	राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रम आधारभूत तालिम पस्तिका, राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रम जनरल म्यानअल, क्लिनीकल म्यानअल, क्षयरोग सेवा अभिलेख तथा प्रतिवेदन फारामहरू ।
बजेट बाँडफाँड	बिनियोजित बजेटको परिधिमा रही अनुसूची अनुसार खर्च गर्न सकिनेछ ।
अभिलेख / प्रतिवेदन	अनुसूची बमोजिमको प्रतिवेदन तयार गरी आर्थिक प्रशासनमा पेश गर्ने र तालिम पाएका कर्मचारीहरूको विवरण इमेल मार्फत राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रमा पठाउन हुन ।

४ क्षयरोगका जोखिम समुह तथा स्वास्थ्य सेवाको पहुच कम भएका समुदायमा सकृय क्षयरोग खोजपडताल कार्यक्रम, घरपरिवारका सदस्यहरूको सम्पर्क परिक्षण, समुदायमा क्षयरोगका विरामीहरूको खोजपडतालका लागि क्षमता अभिवृद्धि तथा परिचालन ।

परिचय	आ.व. २०७५/७६ मा सम्पन्न क्षयरोग प्रेभालेस सर्वेका अनुसार नेपालमा वार्षिक क्षयरोगका विरामी ६९,००० अनुमान गरिएको छ भने वार्षिक रुपमा रोग पत्ता लागि उपचारमा आउने संख्या लगभग ३२, ००० रहेको छ । यसरी हेर्दा हाल ५४% क्षयरोगका भई समुदायमा रहेका व्यक्तिहरूको रोग पत्ता लगाई उपचारमा ल्याउन नसकिएको यथार्थता रहेकोछ । यी पत्ता लगाउन बाकी रहेका व्यक्तिहरू मध्ये आधा भन्दा बढी अति संक्रामित खालका हुन्छन जसलाई यथासक्क चाडो खोज गरी उपचारमा ल्याई क्षयरोग संक्रमण दरलाई कम गर्न यस अभियान सहयोगी साबित हुनेछ ।
उद्देश्य	<ul style="list-style-type: none"> समुदायमा रहेका सम्भावित क्षयरोगका विरामीहरू पत्ता लगाई उपचारको दायरामा ल्याई क्षयरोगको निवारणमा लक्ष्य हासिल गर्न मद्दत गर्ने । यस अभियान मार्फत नेपालमा रहेका ५९,४६० महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका र लगभग देशभरीबाट २३,५४० इच्छुक आमा समुहका सदस्यहरू परिचालित गर्ने ।
लक्षित समूह	३०००० समुदायमा रहेका सम्भावित क्षयरोगका व्यक्तिहरू, परिवार, छरछिमेक तथा समुदायका व्यक्तिहरू
संचालन प्रक्रिया	<ul style="list-style-type: none"> राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रबाट क्रियाकलाप संचालन निर्देशिकाको तयार गरिनेछ । प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयलाई यस निर्देशिकाका बारेमा कार्यशाला गोष्ठी वा इमेल मार्फत अनुशिक्षण वा जानकारी गरिनेछ । प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयका क्षयरोग फोकल पर्सनले जिल्ला स्थित स्वास्थ्य कार्यालयका क्षयरोग फोकल पर्सनलाई यस क्रियाकलापका बारेमा अनुशिक्षण वा जानकारी गर्नेछन । स्वास्थ्य कार्यालयका क्षयरोग फोकल पर्सनले सम्बन्धित स्थानीय तहका क्षयरोग फोकल पर्सनलाई यस क्रियाकलापका बारेमा अनुशिक्षण वा जानकारी गर्नेछन । स्थानीय तहका क्षयरोग फोकल पर्सनले सम्बन्धित स्वास्थ्य सस्थाका क्षयरोग फोकल पर्सनलाई यस क्रियाकलापका बारेमा अनुशिक्षण वा जानकारी गर्नेछन । स्वास्थ्य सस्थाका क्षयरोग फोकल पर्सनले महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाको मासिक बैठकमा यस क्रियाकलाप, प्रक्रिया र प्रोत्साहन भत्ताका बारेमा जानकारी गराउने छन् । यस अभियान बाट प्राप्त अनुभव तथा प्रगतिको महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाको मासिक बैठकमा छलफल गरी अभिलेखीकरण गरिनेछ । आमा समूहका सदस्य परिचालित भएका वडाहरूमा सम्बन्धित महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाले अनुगमन गरी सोको प्रतिवेदन समेत म. स्वा. स्व. सेविकाको बैठकमा छलफल गरिनेछ । प्रोत्साहन भत्ता समेत म. स्वा. स्व. सेविका मार्फत उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
बजेट बाँडफाँड	<ul style="list-style-type: none"> महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका वा आमा समूहका सदस्यले क्षयरोग सम्भावित व्यक्तिलाई स्वास्थ्य सस्था प्रेषण गरी वा ल्याई क्षयरोग पत्ता

	<p>लागेमा रु ५०० प्रति बिरामी, २ जना बिरामी पत्ता लागेमा रु १०००, ३ जना पत्ता लागेमा रु २५०० र ३ जना भन्दा बढी पत्ता लागेमा रु ५,००० उपलब्ध गराउने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रोत्साहन भत्ता वितरण गर्न सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले यस अभियान अन्तर्गत क्षयरोग निदान भएका बिरामीको छुट्टै अभिलेख राखी प्रतिवेदन सम्बन्धित पालिकाको स्वास्थ्य शाखामा पठाउनु पर्नेछ र यसरी पठाएको प्रतिवेदनमा स्वास्थ्य शाखा प्रमुखले सुनिश्चित गरी स्थानीय तहको आर्थिक प्रशासन शाखालाई सिफारिश गरी भुक्तानीको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । • सबै भन्दा बढी क्षयरोगी पत्ता लगाउने महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकालाई अन्तर्राष्ट्रिय क्षयरोग दिवसका दिन पुरस्कृत गरिनेछ । • अन्य क्रियाकलापको हकमा नेपाल सरकारको आर्थिक नियमानुसार हुनेछ ।
अपेक्षित प्रतिफल	आ. वा . २०७८/७९ मा ३०००० क्षयरोगी पत्ता लगाई उपचारको दायरामा ल्याइनेछ ।
अभिलेख तथा प्रतिवेदन	<p>अभिलेखका लागि सूचांकहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> • महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका वा आमा समूहका सदस्यले भ्रमण गरेका घरधुरीको संख्या • सम्भावित क्षयरोगका व्यक्तिहरूको छनौट संख्या • नजिकको रोग निदान केन्द्रमा सम्भावित क्षयरोगका व्यक्तिहरूलाई खकार तथा स्वास्थ्य जाचका लागि प्रेषण गरेको संख्या • प्रेषण गरेका व्यक्तिहरू मध्ये खकार जाच गर्ने व्यक्तिको संख्या • खकार जाँच गरेकामध्ये क्षयरोग पत्ता लागेका बिरामीको संख्या • क्षयरोग पत्ता लागि उपचारका दर्ता भएका बिरामीको संख्या • उपचारमा दर्ता भएका मध्ये निको हुने बिरामीको संख्या <p>यी सूचकका आधारमा स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाले अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।</p> <p>प्रतिवेदन</p> <ul style="list-style-type: none"> • यस अभियान अन्तर्गत क्षयरोग पत्ता लागेका र रोग निको भएका बिरामीहरूको विवरण स्थानीय स्वास्थ्य संस्था बाट DHIS२ वा ETB Master Register बाट केन्द्रमा प्रतिवेदन गर्नुपर्नेछ ।

नोट: लक्षणका आधारमा क्षयरोग पहिचान गर्ने फारम यसै निर्देशिकाको अनुसूचीमा सम्बन्धित गरिएकोछ ।

परिचय	स्वास्थ्य संस्था टाढा भएका कारण क्षयरोग जचाउन नआएका सम्भावित क्षयरोगका बिरामीहरूको स्थानीय स्तरमा निदान गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	क्षयरोग निदान तथा उपचार गर्ने स्वास्थ्य संस्था टाढा भएका कारण निदानमा नआएका क्षयरोगका बिरामी पत्ता लगाई उपचारमा ल्याउने ।
अवधि	१ दिन अभिमुखिकरण, र १ दिन क्याम्प सञ्चालन
सहजकर्ता /क्याम्प सञ्चालक	प्रयोगशालाकर्मी, स्वास्थ्य संस्था प्रमुख वा क्षयरोग सम्पर्क व्यक्ति, स्थानीय तह स्वास्थ्यकर्मी

सञ्चालन प्रकृया	<p>क) क्षेत्र छनौट:</p> <p>धेरै जनसंख्या भएका गाँउबस्ती, सिमान्तकृत तथा पिछडिएका वर्ग बसोवास गरेको क्षेत्र, मौसमी बसाई सराई हुने स्थल जस्तै: इट्टाभट्टा, खर्क, पाटन, खच्चर, भेडा पडावहरु), चुरेभावर क्षेत्रको आसपास र नदी किनारामा रहेको बस्ती, धार्मिक मेलापर्व गुम्वा, विद्यालय</p> <p>ख) अभिमुखिकरण:</p> <ul style="list-style-type: none"> • महिला स्वयंसेविका, समाजसेवी मध्येबाट ५ देखि १० जनालाई स्वयम सेवकको रूपमा छनौट गर्ने • माईक्रोस्कोपी क्याम्प सञ्चालन गरिने दिनको ३ दिन पहिले सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले स्वयमसेवक अभिमुखिकरण सञ्चालन गर्नुपर्दछ । <p>ग) प्रचारप्रसार</p> <ul style="list-style-type: none"> • स्थानीय सञ्चार माध्यम (एफ एम रेडियो टेलिभिजन)बाट क्याम्प सञ्चालन हुने स्थान, मिति र समय बारे प्रचार प्रसार गर्ने • स्वयम सेवक परिचालन गरी घर दैलो कार्यक्रम मार्फत प्रत्येक घरधूरीसम्म क्याम्प सञ्चालन हुने स्थान, मिति र समय बारे पर्चा पम्पप्लेट छपाई प्रचारप्रसार गर्ने • छनौट भएका क्षेत्रका विद्यालयमा गई शिक्षक विद्यार्थी मार्फत प्रचार प्रसार गर्ने । <p>घ) क्याम्प सञ्चालन तयारी</p> <ul style="list-style-type: none"> • आवश्यक उपकरण (माईक्रोस्कोप, स्लाइड, रिएजेन्ट इत्यादि), फर्निचर, फर्म, फरम्याट र अन्य आवश्यक सामग्रीको व्यवस्था गर्ने । • स्वयम सेवक परिचालन गरी घर दैलो कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सम्भावित क्षयरोगीका बिरामीलाई विहानको पहिलो खकार लिई आउन खकार संकलन गर्ने प्लाष्टिकको बट्टा वितरण गर्न लगाउने । <p>ड) क्याम्प सञ्चालन</p> <ul style="list-style-type: none"> • उपस्थित सेवान्नाहीलाई क्षयरोग पहिचानका लागि स्क्रीनिङ गरी खकार जाँच (२ नमूना गर्ने । • खकार नमूना पोजेटिभ भएका व्यक्तिलाई स्वास्थ्य शिक्षा दिई क्षयरोग उपचार व्यवस्थापन गर्ने • खकार नमूना नेगेटिभ भएतापनि क्षयरोग लक्षण देखिएका र पूनः रोग बल्झिएका क्षयरोगका बिरामीलाई थप निदान तथा उपचारका लागि प्रेषण पूर्जा भरी नजिकको जीन एक्सपर्ट सेन्टरमा प्रेषण गर्ने । • क्याम्प अवधिमा समय अभावका कारण खकार परीक्षण गर्न नसकिएका सम्भावित क्षयरोगका बिरामीको खकार नमूना संकलन गरी सुविधायुक्त स्वास्थ्य संस्थामा परीक्षण गराई सो को नतिजा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थामार्फत बिरामीलाई उपलब्ध गराउने । • उपचारमा रहेका तथा विगतमा उपचार लिईसकेका क्षयरोगका बिरामीको घरपरिवारका सम्पूर्ण सदस्यहरुको खकार अनिवार्य रूपमा परीक्षण गर्ने । • छनौट भएको स्थलमा माईक्रोस्कोप सञ्चालन गर्न विद्युत सुविधा नभएको अवस्थामा खकार नमूना संकलन गरी नजिकको स्वास्थ्य संस्था वा विद्युतको सुविधा भएको स्थानमा माईक्रोस्कोपिक जाँचको व्यवस्था गरी खकार परीक्षणको नतिजा यथाशिघ्र उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने ।
बजेट बाँडफाँड	प्रचलित आर्थिक ऐन नियम अनुसार
अपेक्षित प्रतिफल	समुदायमा लुकेर बसेका क्षयरोगी पहिचान भै उपचार दायरामा आउने ।

अभिलेख प्रतिवेदन	निम्न ढाँचामा अभिलेख राखी क्याम्पसञ्चालन गररी पत्ता लागेका क्षयरोगका बिरामीको एकमुष्ट संख्या इमेल मार्फत राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रमा पठाउन हुन						
	क्याम्प संचालन भएको मिति:				क्याम्प सञ्चालन भएको स्थान:		
	क्रसं	स्क्रिनिङ गरिएको व्यक्तिको नाम	ठेगाना	पहिले क्षयरोग भए नभएको	क्षयरोग रोगको लक्षण भए नभएको	खकार नमूना जाँचको नमूना	
					पहिलो नमूना	दोश्रो नमूना	

५ स्थलगत अनुशिक्षण गरी स्वास्थ्यकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धि एवं तथ्यांकको गुणस्तर सुनिश्चित, क्षयरोगका कार्यक्रमको अर्ध वार्षिक समीक्षा तथा उपचार नतिजाको कोहर्ट विश्लेषण

परिचय	क्षयरोग निदान तथा उपचार सेवाको अनुगमन गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा आई परेको समस्या समाधान गर्न तथा उपचारमा संलग्न स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई अद्यावधिक गराउन तथा क्षयरोगका बिरामीको निदान र उपचार नतिजाको विश्लेषण गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	<ul style="list-style-type: none"> क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रमलाई बिरामी केन्द्रित, व्यवस्थित, उपचारमुखी र उपलब्धी मुलक बनाउन कार्यक्रम संचालनमा देखिएका समस्याहरूलाई समयमा सम्बोधन गर्ने । उपचार उपकेन्द्रहरूमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई क्षयरोग उपचार व्यवस्थापनबारे ज्ञान सीप अध्यावधिक गर्ने । क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रमका सूचकहरूको प्रगति विश्लेषण तथा विवेचना गर्ने । कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आई परेका समस्या पहिचान तथा समाधान र माथिल्लो निकायबाट गरिनु पर्ने समाधानका उपायहरू विश्लेषण गर्ने ।
सुपरिवेक्षण गर्ने पदाधिकारी	स्वास्थ्य संयोजक, प्रयोगशालाकर्मी, स्वास्थ्यकर्मी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले तोकेको सुपरिवेक्षक ।
चौमासिक समीक्षा गोष्ठीका सहभागी/सहजकर्ता	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय तह अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाबाट (क्षयरोग उपचार केन्द्र) क्षयरोग फोकल पर्सन १ जना माईक्रोस्कोपी जीन एक्सपर्ट सेन्टरबाट प्रयोगशालाकर्मी १ जना डी आर सेन्टर क्षयरोग फोकल पर्सन १ जना स्थानीय तह स्वास्थ्यकर्मी, तथ्यांक अधिकृत/सहायक, स्वास्थ्य कार्यलयका क्षयरोग सम्पर्क व्यक्ति
सुपरिवेक्षण अवधि	स्वीकृत सुपरिवेक्षण अनुगमन कार्ययोजना अनुसार
सञ्चालन प्रकृया	<p>क) नियमित अनुगमन तथा स्थलगत अनुशिक्षण</p> <ul style="list-style-type: none"> सुपरिवेक्षण अनुगमन गर्नु अगावै चौमासिक अनुगमन/सुपरिवेक्षण कार्ययोजना (सुपरिवेक्षण गर्ने व्यक्ति, स्थान तथा अवधि खुल्ने गरि) तयार गर्ने । यस शिर्षकमा विनियोजित रकम न्यून रहेकोले कार्ययोजना तयार गर्दा क्षयरोग निदान तथा उपचार व्यवस्थापन सुचकाङ्क कमजोर भएका उपचारकेन्द्रहरूलाई प्राथमिकता दिने । स्वास्थ्य संस्थाले क्षयरोग सेवा अभिलेख (ल्याव रजिष्टर, क्षयरोग सेवा, तथा क्षयरोग कार्ड) अद्यावधिक गरे नगरेको तथा तथा स्थानीय तह तथा स्वास्थ्य कार्यालयमा मासिक प्रतिवेदन पठाए नपठाएको सुनिश्चित गर्ने । क्षयरोग निदान तथा उपचार व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित निर्देशिकाहरू स्वास्थ्य संस्थामा भए नभएको तथा पालना गरे नगरेको अनुगमन गर्ने र निर्देशिका उपलब्ध नभए तत्काल आपूर्ति गर्ने गराउने । क्षयरोगको औषधिको उपलब्धता, उपयुक्त भण्डारण र जिन्सी किताब अद्यावधिक भए नभएको अनुगमन गर्ने । Supportive Supervision को मर्म अनुसार सुपरभिजन गर्दा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाका कर्मचारीहरूको दक्षता अभिवृद्धि हुने गरी गर्नुपर्नेछ । संलग्न सुपरिवेक्षण चेक लिष्ट अनुसारका विषय बस्तुमा स्वास्थ्य संस्था प्रमुख र अन्य कर्मचारीहरूसंग छलफल गर्ने <p>ख) कोहर्ट विश्लेषण तथा कार्यक्रमको चौमासिक समीक्षा</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • तोकिएको ढाचा अनुसार संकलित क्षयरोग तथ्यांकका आधारमा क्षयरोग कार्यक्रमको विश्लेषण र विवेचना गर्ने । • तपसील बमोजिमका बुदाहरु केन्द्रित रही कार्यक्रम सञ्चालनका क्रममा आई परेका समस्याहरुको पहिचान तथा समाधानका उपाय बारे छलफल गर्ने । • समस्या समाधानका लागी आगामी अबधीमा गर्नुपर्ने कार्यहरुको सूची तयार गर्ने । • अर्का स्वास्थ्य संस्थाबाट स्थानान्तरण भई आएका तथा अर्का संस्थामा स्थानान्तरण भइ गएका क्षयरोगका विरामीहरुको उपचार नतिजा मिलान गर्ने । <p>राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रम अन्तरगत अद्यावधिक भएका विषयबस्तु बारे जानकारी गराउने ।</p>
बजेट बाँडफाँड	<p>चौमासिक समीक्षा: बिनियोजित बजेटको परिधिमा रही अनुसूची अनुसार ।</p> <p>स्थलगत अनुगमन: स्वीकृत कार्यक्रम तथा बजेटको परिधिमा रही भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ (संशोधन सहित) अनुसार ।</p>
अपेक्षित प्रतिफल	<p>क्षयरोग निदान तथा उपचार व्यवस्थापन प्रभावकारी भएको हुनेछ ।</p> <p>क्षयरोग निदान तथा उपचारको तथ्यांक संकलन भएको हुनेछ ।</p>
अभिलेख प्रतिवेदन	<ul style="list-style-type: none"> • तोकिएका ढाँचामा संकलन गरिएको तथ्यांक स्वास्थ्य निर्देशनालय तथा स्वास्थ्य कार्यालयमा पठाउने • चौमासिक समीक्षामा पस्तुत भए बमोजिमको तथ्यांक एच एम आइ एस अद्यावधिक गर्ने • अनुसूची २ बमोजिमको प्रतिवेदन तयार गर्ने

नोट: खोटांग जिल्लाको जन्तेढुंगा गाउँपालिकामा कृयाकलापको स्थानमा **V** मात्र टाइप हुन गएकोले सो **V** लाई यही कृयाकलाप मानी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु गराउनु हुन ।

६ क्षयरोग मुक्त स्थानीय तह अभियानका साथै सूक्ष्म योजना तर्जुमाका विभिन्न क्रियापलापहरू

यो कृयाकलाप सञ्चालनको लागि छुट्टै निर्देशिका पछि पठाइने छ ।

अनुसूची १

तालिम गोष्ठी सञ्चालन सम्बन्धी खर्चको मापदण्ड

क) चौमासिक कोहर्ट गोष्ठी

सि.नं	विवरण	स्थानीय स्तर
१	स्रोत व्यक्ति १ जना	६००.
२	स्रोत व्यक्ति सहजकर्ता ३ जना सम्म	७००.००
३	सहभागी भत्ता (दैनिक तथा भ्रमण खर्च नपाउने)	७००.००
४	सहभागी (दैनिक भ्रमण पाउने) तह अनुसार	तोकिएका सहभागी र बजेटको परिधि भित्र
५	प्रशासन सहयोगी २ जना सम्म	५००.००
६	कार्यालय सहयोगी	१५०.००
७	कार्यक्रम संयोजक	५००.००
८	खाजा (स्रोत व्यक्ति सहभागी सहयोगी संयोजक)	२००.००
१०	मसलन्द (मार्कर, फोटोकपी, मेटाकार्ड, मास्किड टेप, आदि)	१०००.००

अनुसूची २
कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिवेदन नमूना

१. कार्यक्रमको नाम:
२. स्वीकृत बजेट र खर्च शीर्षक नं:
३. कार्यक्रमको संक्षिप्त परिचय तथा उद्देश्य:
४. कार्यक्रम सञ्चालन प्रकृया:
५. कार्यक्रम सञ्चालन स्थान र मिति:
६. कार्यक्रममा संलग्न जनशक्तिको नामावली:
७. कार्यक्रमका सफल पक्ष:
८. कार्यक्रममा सुधार गर्नु पर्ने पक्ष:
९. खर्च रकमको विस्तृत विवरण

सि.न	विवरण	प्रस्तावित/विनियोजित रकम	खर्च रकम	बाँकी
१	सहभागी भत्ता	५०००.००	३०००.००	२०००.००
२				
३		नमूना		
जम्मा				

१०. सहभागीहरूको नाम र कार्यालय:
११. फोटो तथा अन्य विवरण:

अनुसूची ३

राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रम
संक्षिप्त मासिक प्रतिवेदन फाराम
(इलेक्ट्रोनिक टी वी रजिष्टर अद्यावधिक गर्ने प्रयोजनका लागि)

उपचार केन्द्रको नाम:

आ.व. २०७ /

प्रतिवेदन गरेको महिना:

१) यस महिना उपचारमा दर्ता भएका विरामीको विवरण:

क्र.सं.	दर्ता नं.	दर्ता मिति (ग/म/सा)	विरामीको नाम, थर	पुरु	लिंग	ठेगाना (जिल्ला/न.पा./गा.पा/बडा नं.)	सम्पर्क नं.	प्रेषण/निदान (P/C/T)

रोगको किसिम (PBC/PCD/EP)	उपचार शुरु मिति	दर्ता वर्गिकरण (Column no. 20-26)	उपचार क्याटेगोरी	HIV Infection	क्षयरोग निदान गर्दाको समयमा प्रयोगशाला नतिजा		
					नतिजा	ल्याव नं.	मिति

२) यस महिना फलोअप खकार परिक्षण गराएका विरामीको विवरण:

दर्ता नं.	दर्ता मिति (ग/म/सा)	विरामीको नाम, थर	२/३ महिनाको फलोअप			५ महिनाको फलोअप		
			नतिजा	ल्याव नं.	मिति (ग/म/सा)	नतिजा	ल्याव नं.	मिति (ग/म/सा)

३) यस महिना उपचार पूरा गरेका विरामीको विवरण:

दर्ता नं.	दर्ता मिति	विरामीको नाम, थर	उपचारको अन्तमा ल्याव नतिजा			उपचार नतिजा	
			नतिजा	ल्याव नं.	मिति	नतिजा (Column no. 59-65)	मिति

डट्स फोकल व्यक्तिको नाम थर :

पद :

सम्पर्क नं. :

सहि :

मिति :

प्रमाणित गर्नेको नाम थर :

पद :

सहि :

मिति :